

בל הבשר

פרק שמיני

חולין

קז ע"א

פּקתא דערבות — נקעה של אומה מדינה, ואין מיס מזויין להס. ופליגא דרב — דשרי אפילו נלא דמק. האי אריתא דדלאי — זיגור ששופכן לו מיס מן היאור דגלי, והוא מולין מיס לשדות. אין נוטלין ממנו לידים — לתם ידיו למוטו ויקלמו המיס לתוכן — ללאו מכח גברא אתו, שכבר עבר כח השופך, והן מקלמין מאליהס, ואין כאן לא נטילה ולא

טבילה. נטילה — ללאו מכח גברא קאתו, טבילה נמי — זגיגור ליתא, שאין כאן שעור מקוה. ואי מיקרב גבי דולא — כשהדולה שופך, וזה נותן ידיו סמוך למקום השפיכה, והמיס מקלמין מכח השפיכה למוך ידיו — שפיר דמי. ואי בזיע דולא בכונס משקה — כשהנקט מכניס משקה, גדול הוא קלמ, וקילוח היוצא ממנו נראה, והשופך שופך דרך פיו לזיגור, והנקט מקלמ מאחוריו ליתאור. מילף לייף — הזיגור עס היאור על ידי דלי, ומטבילין זגיגור לת הידים — ללאו טבילה גמורה היא, וזיה נחזור זה, ולא צעינן כשפוסרת הגוד דקין עירוב מקואות דעלמא. כלי שניקב כו' — לאו כלי הוא, דרננן כלי קסון.

תוספות

האי אריתא — פירש בקונטרס: צינור ששופכן לו מיס מן היאור בדלי, והוא מולין מיס בשדה. אין רצונו לומר

שיאה הצינור קרוי "אריתא" — דהא "יאורים" מתרגמינן: אריתי, ובפרק "הפרה" (בבא קמא גב, א) הוא תורא דנפל לאריתא, ומשמע שם שהוא עמוק עשרה טפחים.

דלא אתו מכח גברא — פירש בהלכות גדולות: שמותר להטביל ידים בתוך הכלי, דחשיבא נטילה. והביא ראיה מפרק שני דזבחים (כא,א) דאיבעיא להו: מהו לקדש ידיו ורגליו בכיור. "ממנו" אמר רחמנא — ולא לתוכו. משמע דבקיודוש ידים מבעי ליה, משום דכתיב "ממנו", אבל בנטילת ידים — אפילו בתוכן מותר. וקשה לפירושו: דהכא אמר "אינו נוטל ממנו, דלא אתי מכח גברא" — משמע דבעינן כח גברא השופך! ומיהו יש לומר: דבעינן נטילה מן הכלי, בין טובל ידיו בתוך הכלי ובין שופך מן הכלי על ידיו, יש כאן נטילה מן הכלי. אבל הכא ידיו חוץ לכלי הן, וכבר פסק כח הכלי כשהמיס באים עליו. הלכך אין כאן נטילה מן הכלי. וגם טבילה אין כאן — שחן שאובין. והא דנקט "דלא אתו מכח גברא" — לאו דוקא מכח גברא, אלא משום דלא אתו מכח

כלי, דבעינן נטילה מן הכלי. אי נמי: משום דתנן במסכת ידים בפרק קמא (משנה ה) "הכל כשרין ליתן מיס לידים, אפילו חרש שוטה וקטן. ומניח חבית בין ברכיו, ונוטל. ומניח חבית על צדו, ונוטל. הקוף נותן לידים. רבי יוסי פוסל בשניהם" — פירוש: כרובי, ובחבית נוטה על צדו והמיס נשפכים ממליהן. דבעי רבי יוסי מכח גברא, ותנא קמא לא בעי אלא שיהא כח כלי. והשתא משמעתא דנקט "כח גברא", אתי כרבי יוסי. אבל ההלכות גדולות אי אפשר להעמיד אלא כרבנן. וצריך להחמיר, כיון דסוגיא דשמעתין כרבי יוסי. ואם אדם נוטל ידו אחת, וחוזר ומשפשף בחברתה — צריך לחזור ולטויל, כדאמרין בפרק שני דידים (במשנה ג): נטל ידו אחת ושפשף בחברתה — טמאה. ואם שרה פתו במים או הדיח בהן את הכלים — פסולים לנטילה. ואם הדיח בהן ידיו — כשרין. דהכי תנן במסכת ידים. וצריך לשפוך מיס על ידיו שלש פעמים: פעם ראשונה — כדי להעביר טיט ודבר החוצץ מעל ידיו, ופעם שניה — לטהר ידיו, ופעם שלישית — לטהר אותן מיס. וכן מוכח בבמנה דוכתינן במסכת ידים שצריך מיס ראשונים ושניים. ומיהו אם בפעם אחת שופך מיס הרבה כשיעור רביעית — ידיו טהורות. דתנן במסכת ידים (פרק שני, משנה א): ידו אחת בשטיפה אחת — ידו טהורה. שתי ידיו משטיפה אחת — רבי מאיר מטמא, עד שיטול מי רביעית. פירוש: ואפילו באין משירי טהרה. דלא בעו רביעית כשנוטל בשתי שטיפות, והשתא דליכא אלא שטיפה אחת — צריך רביעית בשטיפה זו. אבל בנוטל ידו אחת — לא צריך רביעית, כי אתו משירי טהרה, אלא שתאה אותה שטיפה כשתים.

ואי בזיע דולא בכונס משקה מילף לייפי — ואף על גב דלענין טבילת כל גופו — לא מחנין, מתרי טעמי: דנצוק אינו חבור, וגם בעינן כשפוסרת הגוד. לענין עירוב מקוואות גבי רביעית ידים — לא החמירו.

פּקתא (בַּקְעָה) של ערבות, שלא היו מים מצויים שם: כגון אתון [אתם]. **דלא שכיחי לכו מיא** [שאינן מצויים לכם מים]. **משו ידייכו מצפרא**, ואתנו עלייהו לכולא יומא [נטלו ידיכם מן הבוקר, והתנו עליהם לכל היום]. ומתוך הוראת ר' אבינא איכא דאמרי [יש שאומרים] שלדעתו **בשעת הדחק** (כגון

במקום שלא מצוי בו מים, וכפקתא דערבות) — אין [כן] יש לנהוג כך, ואולם **בשלא בשעת הדחק** — לא נוהגים כן, ונמצא איפוא כי פליגא [חלוקה] שיטתו של ר' אבינא על שיטת רב שהתיר לנהוג כן בכל האופנים. **ואיכא דאמרי** [ויש שאומרים] שר' אבינא הורה כן אפילו **שלא בשעת הדחק** נמי [גם כן], ונמצא איפוא כי היינו [הן] כשיטתו של רב.

א ועוד בדיני נטילת ידים, אמר רב **פפא**: **האי אריתא דדלאי** [ו] תעלת ההשקיה]. שנהגו בהשקיית שדותיהם, שהיו מושכים מים מן הנהר באמצעות תעלות המובילות את המים אל השדות, ואת המים מן הנהר אל התעלות היו דולים בדליים — אין נוטלין ממנו (ממימי התעלה) לידים, וטעם הדבר: משום שהמים הללו לא אתו [אינם באים] **מכח גברא** [אדם], אלא מזרימת המים שבצינור. ואולם אי **מיקרב לגבי דולא** [אם קרוב הנוטל ידיו אצל הדלי]. ובאופן דקאתו [שבאים] המים על ידיו **מכח גברא** [האדם] הדולה מן הנהר — נוטלין ממנו לידים. ואי **זויע דולא** [ואם מנוקב הדלי] בו נשאבים המים מן הנהר, בשיעור שבכדי **כונס משקה** (שאם יונח הכלי על הנהר, חודרים לתוכו מים), ובשעה שדולה מים מהנהר בדלי זה, **מילף לייפי** [דבוקים. מחוברים] המים שבדלי אל מי הנהר, שחלק מהם שב לאחור אל הנהר — המים שבדלי נחשבים כמחוברים למי הנהר, ולכך **מטביל בה את הידים**. אולם כלי שניקב בשיעור זה אינו כשר אלא לטבילת ידים, ואולם אין נוטלים ידים מכלי שכזה, שכן אין הוא נחשב עוד כ"כלי", שכן אמר **רבא**: **כלי שניקב בשיעור שנוטל כונס משקה** — אין נוטלין ממנו לידים.

ב ועוד ברין הכלי הראוי לנטילת ידים אמר **רבא**: **כל כלי שאין בו מים בשיעור רביעית** — אין נוטלין ממנו לידים. ושואלים על כך: איני [האמננס כן] הורה רבא, **והאמר** [והרי אמר] **רבא** כי כל כלי שאין בו נפח שיהא כלי, דבעינן נטילה מן הכלי. אי נמי: משום דתנן במסכת ידים בפרק קמא (משנה ה) "הכל כשרין ליתן מיס לידים, אפילו חרש שוטה וקטן. ומניח חבית בין ברכיו, ונוטל. ומניח חבית על צדו, ונוטל. הקוף נותן לידים. רבי יוסי פוסל בשניהם" — פירוש: כרובי, ובחבית נוטה על צדו והמיס נשפכים ממליהן. דבעי רבי יוסי מכח גברא, ותנא קמא לא בעי אלא שיהא כח כלי. והשתא משמעתא דנקט "כח גברא", אתי כרבי יוסי. אבל ההלכות גדולות אי אפשר להעמיד אלא כרבנן. וצריך להחמיר, כיון דסוגיא דשמעתין כרבי יוסי. ואם אדם נוטל ידו אחת, וחוזר ומשפשף בחברתה — צריך לחזור ולטויל, כדאמרין בפרק שני דידים (במשנה ג): נטל ידו אחת ושפשף בחברתה — טמאה. ואם שרה פתו במים או הדיח בהן את הכלים — פסולים לנטילה. ואם הדיח בהן ידיו — כשרין. דהכי תנן במסכת ידים. וצריך לשפוך מיס על ידיו שלש פעמים: פעם ראשונה — כדי להעביר טיט ודבר החוצץ מעל ידיו, ופעם שניה — לטהר ידיו, ופעם שלישית — לטהר אותן מיס. וכן מוכח בבמנה דוכתינן במסכת ידים שצריך מיס ראשונים ושניים. ומיהו אם בפעם אחת שופך מיס הרבה כשיעור רביעית — ידיו טהורות. דתנן במסכת ידים (פרק שני, משנה א): ידו אחת בשטיפה אחת — ידו טהורה. שתי ידיו משטיפה אחת — רבי מאיר מטמא, עד שיטול מי רביעית. פירוש: ואפילו באין משירי טהרה. דלא בעו רביעית כשנוטל בשתי שטיפות, והשתא דליכא אלא שטיפה אחת — צריך רביעית בשטיפה זו. אבל בנוטל ידו אחת — לא צריך רביעית, כי אתו משירי טהרה, אלא שתאה אותה שטיפה כשתים.

ואי בזיע דולא בכונס משקה מילף לייפי — ואף על גב דלענין טבילת כל גופו — לא מחנין, מתרי טעמי: דנצוק אינו חבור, וגם בעינן כשפוסרת הגוד. לענין עירוב מקוואות גבי רביעית ידים — לא החמירו.

גרוסות

שכיחי בכתי"מ: נפיש.

מצפרא בכתי"מ: בצפרא.

אפילו שלא בשעת הדחק נמי בכתי"מ: **שלא בשעת הדחק** **נמי** ויש בכתי"י: **אפילו שלא בשעת הדחק**.

לכולא יומא יש בכתי"י: **כולי יומא**.

אין שלא בשעת יש בכתי"י: **אין אבל שלא בשעת**.

אמר רב פפא יש בכתי"י: **אריתא שניקב ברביעית** **במגופה** **סימן** **אמר רב פפא**.

רב פפא **האי אריתא דדלאי** **אין נוטלין ממנו לידים** **דלא אתו מכח גברא** בכתי"מ: **רבא** **האי אריתא דדולאי** **אין נוטלין ממנה** **ואין מטבילין בה את הידים** **אין נוטלין ממנה דלא אתי מכוחא דגברא** **ואין מטבילין בה את הידים** **דהו** **להו מים שאובין**.

לגבי דולא דקאתו מכח גברא נוטלין ממנו לידים בכתי"מ: **גבי דולא דאתי מכוחא דגברא נוטלין ממנה** **אף לידים**. **בכונס יש** בכתי"י: **ככונס**.

מילף לייפי ומטביל בה את הידים יש בכתי"י: **אין נוטלין הימנה לידים** **אבל מטבילין דמילף לייפי**.

ומטביל בה את הידים **ואמר רבא** בכתי"מ: **ומטבילין בה את הידים** **דאמר רבא**.

בו רביעית בכתי"מ: **בו שיעור רביעית**.

איני והאמר רבא בכתי"מ: **איני והאמר רב יהודה**.

לשוך

פּקתא דערבות פקתא הוא צורה אחרת של המלה בקתה — בקעתה, כלומר, בקעה, מישור, שהיה קרוי בקעת ערבות.

ממקורות שונים אנו יודעים כי מקום זה היה ללא מקורות מים, ואולם חיו ועבדו בו אנשים.

אריתא דדלאי

נראה שהוא קרוב במשמעות למונח העברי "יאור" = נחל, תעלת מים. או שהוא כעין המלה הסורסית "יריתא" (בהבלעת הח' הגרונית) במובן של חפירה, תעלה.

החיים

רביעית

רביעית היא רביעית הלוג, מידת נפח מצויה מאד, המשמשת כבסיס בכמה מדידות של נוזלים. שיעורה של הרביעית במידות ימינו שנוי במחלוקת, ואולם השיעורים נעים בין 120–60 סמ"ק.

"כונס משקה", ואם לאו — הרי הנקב בשיעור "מוציא משקה". ואילו לדעת ר' יהודה יש להפוך את הכלי על פיו, באופן שאוחזי הכלי יופנו כלפי מטה, ומניחים אותו בגיגית ריקה ממים, ולאחר מכן מצופים את הגיגית במים. ומעתה אם חדרו המים לתוך הכלי — הרי זה נקב "ככונס משקה", ואם לאו — הרי זה "במוציא משקה". ועוד אופן בדיקה הציע ר' יהודה: להעמיד את הכלי כשבתוכו מים על פני האש (ולדעת ר' יוסי, אין לנהוג כן בהנמדה על האש, אלא בהעמדה על גחלים עמומות). ואם חום האש בולם את יציאת המים מהקירייה — הרי זה "במוציא משקה", ואם אין הוא מונע את יציאת המים — הרי זה "ככונס משקה".

שניקב בכונס משקה אין נוטלין ממנו לידים זו היא הלכה אחת שאומר רבא, ובעקבותיה הלכה נוספת לענין כלי שאינו מחזיק שיעור רביעית. ודנו המפרשים מה דינו של כלי שניקב בכונס משקה ואולם הריהו מחזיק שיעור רביעית עד מקום הנקב, האם כלי כזה נחשב עדיין "כלי" או שמא נפקע מתורת "כלי". והבדל שניתן ליטול ידים בכלי שכזה (וכן נפסק בשו"ע ארי"ח קנט, ב), ואולם לכתחילה ראוי שיצאו ממנו כל המים בקילוח וללא הפסק. שאם לא כן, הרי זו נטילה לחצאין, הכשרה רק בדיעבד. ויש שכתבו שאף שיש לחוש להחמיר בדבר, מכל מקום אם אין לו לאדם כלי אחר, מותר ליטול דרך הנקב (חיי"א).

ואולם כל זה נאמר דווקא בכלי חרס המיועד למשקים, ואולם בכלי המיועד לדברי מאכל, או בכלי שאינו של חרס — הריהו כשר לנטילה בו דרך הנקב. ואולם אין זה אלא בשעת הדחק, אך לכתחילה נכון להדר שיהא הכלי שלם (משניב סי' קנט, סק"י. שו"ת משיב דבר סוף ח"א).

אורה ההלכה

מכח גברא בנטילת ידים צריך שיבואו המים מכח נותן. ולכן צינור שדולה מים מן היאור ושופך בו ונמשכים ממנו המים להשקות את השדה — אינו יכול לתת את ידיו לתוכו כדי שיקלחו המים עליהם, מפני שאינם באים מכוח אדם, שכבר פסק כוח השופך. ואם שם ידיו קרוב למקום השפיכה, אף על פי שאינו שם אותה תחת השפיכה ממש — עלתה לו נטילה, שכל זמן שהם קרובים למקום השפיכה עדיין מכווח הם באים. ואם הטביל ידיו בתוך הצינור הזה — אינן טהורות מכוח טבילה, מפני שהם שאובים. כרב פפא. (רמב"ם ספר אהבה הלכות ברכות פ"ו הי"ד. שו"ע ארי"ח קנט, ז).

כלי שניקב בכונס משקה כלי שניקב בכונס משקה (שאם ושימוי אותו על משקים יכנסו לתוכו דרך הנקב. והוא גדול מנקב שהמשקים שבתוך הכלי יוצאים בו) — הריהו בטל מתורת כלי, ואין נוטלים ממנו לידים, ואפילו אם הוא מחזיק רביעית מן הנקב ולמטה. כרבא. (שו"ע ארי"ח קנט, א. וראה רמב"ם שם הי"א ובבס"י שם ובט"ז על שו"ע שם).

כלי שאין מחזיק רביעית צריך שיהא הכלי שרוצה ליטול בו ידיו מחזיק רביעית הלוג. כרבא. (רמב"ם שם הי"ב. שו"ע ארי"ח קנט, א).

הא אחד והא לתרי — למד רביעית צעין מתחלה. אצל למר, שהיה צו רביעית ונטל הראשון, ואחר כך נטל השני. אף על גב דלא הו רביעית צעין שני — שפיר דמי, הוילין ומשירי טהרה אמו, כדמפרש לקמיה מי רביעית. קפדיתו אמנא — שיהא כלי שלס? אחזותא — שיהא צהן מראה מיס? אשיעורא —

רביעית? דקאתו משירי טהרה — אצל מעיקרא לריך שיהא צו רביעית. נטלא בת רביעית — של זכוכית קרי "נטלא", והיתה מונעת לשער זה כלי של כל איש ואיש, שמתקנו ליטול ידיו. כוזא — של חרס. שתקנה — תקנה לקבל רביעית. אף על גב דמעיקרא לאו לאשתמושי בגווה עבדא, ואין חללה עשו למנו. חמת וכפישה — מיני נודם של עור הן. שק וקופה — אין מלאכמן למים, דרוזן אין מקנלן מיס. במפה — מי שלל נטל ידיו, מהו לפרוש מפה על ידיו ולא יגע בלחולין, ויאלץ? וכשנתנו לו לרבי צדוק — נמסכת סוכה: כשהיו נוטלין לו לרבי צדוק אוכל שהא פחות מכפיצה, נוטלו נמפה ואוכלו. ולא היה נוטל ידיו, ולא היה מזריכו סוכה, ולא נכנס המון. לא הא דנקט פחות מכפיצה — משום סוכה וזככה נקט ליה.

תוספות

קפדיתו אחזותא — והא דתנן במסכת ידים (פרק ראשון, משנה ג): נפל בהן או קנקנתום ונשתנו מראיהן — פסולין. דלמא הני מילי לתרומה.

ולא היא שאני התם דקא אתו משירי טהרה — משמע דמעיקרא בעי למימר דאפילו הראשון לא בעי שיעור, ותימה: דהא בהדיא קתני "מי רביעית לאחד" ויש לומר: דמתניתין לתרומה, והוה דייק מיניה דכי היכי דאפילו לתרומה לא בעינן שיעור לשני, הוא הדין בחולין אף לראשון. ומסיק: דשאני התם, דאתו משירי טהרה.

מגופת חבית שתקנה — פירש בקונטרס: שחקקה. נראה דבלא

חקיקה היא רביעית, אלא שמשופעת היא ואינה יושבת אלא מסומכת, כעין כסוי כוסות של כסף וכסוי קנקנים. ו"תקנה" היינו שהרחיבה מלמטה, עד שיושבת שלא מסומכת. וקודם שתקנה אין נוטלין ממנה — דאין בית קבול שלה חשוב, כיון שאם בא להושיב בלא סמיכה, היו המים נשפכין ואין נשאר בהם רביעית, ואמר לעיל: כלי שאין מחזיק רביעית — אין נוטלין ממנה. וכן משמע במסכת ידים (שם משנה ב) דחשיב מגופת חבית בהדי דפנות הכלים, דאין מחוסרין חקיקה, אלא לפי שאין יושבין שלא מסומכין, כדפרישית.

ולא ברך אחרי — סבר כרבי יהודה דבעי כביצה, דדריש "ואכלת ושבעת" — אכילה שיש בה שביעה, דהיינו כביצה, בפרק "שלשה שאכלו" (ברכות מט, ב). ודוקא לאחריו, אבל לפניו — משמע דמברך. וכן לרבי מאיר דפוטר בפחות מכזית — היינו דוקא לבסוף. אבל בתחלה — מברך אף בפחות מכזית. ובהדיא מדקדק בירושלמי הכי. ואף על גב דבריש "כיצד מברכין" (שם לה, א) נפקא לן ברכה דלכתחלה מקל וחומר מברכה דלסוף, כשהוא שבע — מברך, כשהוא רעב — לא כל שכן! מכל מקום לא שייך לומר "דיין", ומברך בתחלה אמשחו. ואף על גב דלא מברך בסוף. דאתו קל וחומר אינו אלא גילוי בעלמא, דברכה דלפניו — לאו דאורייתא, כדתנן בפרק "מי שמתו" (שם כ, ב): בעל קרי — על המזון מברך לאחריו, ואינו מברך לפניו. וכן בפרק "היה קורא" (שם טז, א) תניא: הפועלים שהיו עושים מלאכה אצל בעל הבית, ואוכלין פתן — אין מברכים לפניהם, אבל מברכים לאחריהם שתי ברכות.

מאי לאו הא כביצה בעי נטילת ידים — תימה: היכי מצא למימר הכי, הא על כרחך בתרומה אפילו כביצה לא בעי נטילת ידים, דהא התירו מפה לאוכלי תרומה. דרבי צדוק כהן הוה, כדמוכח בפרק "מי שמתו" (שם כ, ב) גבי "מדלגים היינו על גבי ארונות" כו', ובפרק "כל פסולי המוקדשין" (בכורות לו, א) גבי "ההוא בורכא דהוה ליה לרבי צדוק", ובסוף פרק קמא דיבמות (טו, ב), והיה אוכל חולין על טהרת תרומה! ויש לומר: דהוה מצי למימר "וליעמידך" [עיין תוספות יומא עט, ב] דבור המתחיל "הא", ותוספות סוכה כז, א דבור המתחיל "הא כביצה".

מחזיק (מכיל) רביעית מים — אין נוטלין ממנו לידים, ומכאן יש לדייק: כל כלי שאין בו שיעור כזה — איננו כשר לנטילה. הא [הרי] אם הוא מחזיק שיעור רביעית, אף על גב דלית ביה [אף על פי שאין בו] עכשיו רביעית מים הוא כשר לנטילה ממנו! ומשיבים: לא קשיא [אין זה קשה]. הא [זה] שאמר רבא שצריך שיהיה בכלי מים בשיעור רביעית — מדובר לענין נטילת ידים של חד [חד]. שכל הבא ליטול ידיו, צריך שיהיה בכלי שיעור זה. ואילו הא [זה] שאמר רבא שדי שיש בכלי שיעור רביעית, אף שאין בו רביעית מים בפועל — מדובר לענין נטילת ידים של תרי [שנים]. שבתחילה היו בכלי זה מים בשיעור רביעית, ברם לאחר שהראשון נטל ידיו מכלי זה, לא נותרו בכלי מים בשיעור רביעית, ובכל זאת יצא השני ידי חובתו בנטילה מכלי זה, שכן המים הנוותרים הינם כהמשכם של המים הראשונים שהיו ראויים לנטילה ("שיירי טהרה"). דתניא [שכן שנינו בדברי תנאים]: מי נטילה ששיעורם רביעית — נוטלין מהם לידים לאדם אחד, ואפילו לשנים.

ועוד בענין הכלי לנטילת ידים, אמר ליה [לר] רב ששת לאמימר בשאלה: האם קפדיתו אמנא [אתם מקפידים על הכלי] לנטילת ידים שיהיה שלם? אמר ליה [לר] בתשובה: אין חזר ושאלו: האם מקפידים אתם אחזותא [על המראה] של המים, שיהיה מראה כמראה מים? אמר ליה [לר] אמימר: אין [כן]. הוסיף רב ששת ושאל: האם מקפידים אתם אשיעורא [על השיעור] של המים שיהיה רביעית, ולא פחות מכך? אמר ליה [לר] אמימר: אין [כן]. איכא דאמרי [יש שאומרים] באופן שונה את תשובת אמימר לרב ששת, שהכי [כן] אמר ליה [לר]: אמנא ואחזותא [על הכלי ועל המראה] — קפדינן [אנו מקפידים]. ואולם אשיעורא [על השיעור] — לא קפדינן [אין אנו מקפידים]. דתניא [שכן שנינו בדברי חכמים]: מי רביעית נוטלין מהם לידים לאדם אחד, ואפילו לשנים.

הרי שאין צורך ברביעית מים לכל אחד. ודוחים: ולא היא, אין מכאן ראיה, כי שאני התם [שונה. מיוחד, שם] הדין, שאין צורך ברביעית מים לנטול השני, משום דקאתו [שבאו] המים משירי טהרה. כיון שמתחילה היה בהם שיעור הראוי לטהרה. ובענין נפח הכלי לנטילת ידים, נמסר כי אתקין [התקין] רב יעקב מנהר פקוד נטלא בת רביעיתא [כלי נטילה העשוי זכוכית ב]. שיש בו, שיעור רביעית. וכן אתקין [התקין] רב אשי בעיר הוצל כוזא בת רביעיתא [כלי נטילה העשוי חרס ב]. רביעית.

ועוד בדיני הכלי הראוי לנטילת ידים, אמר רבא: מגופת (מכסה) חבית שעמד אדם ותקנה (התקין אותה) שתשמש לנטילת ידים. שחקק בתוכה, כדי שתוכל המגופה לשמש כבית קיבול לרביעית מים — נוטלין ממנה לידים, אף שמעיקרה לא נועדה המגופה לשם כך. ותניא נמי הכי [שנויה ברייתא האומרת גם כן כן]: מגופת חבית שתקנה — נוטלין ממנה לידים. וכיצד בדבר חמת וכפישה שהן נאדות של עור שתקנן שימשו לנטילת ידים — נוטלין מהם לידים. שמעיקרם נועדו לשמש ככלים לנוזלים. ואולם שק וקופה, אף על פי שמקבלים, כלומר, שהם יכולים להכיל בתוכם מים — אין נוטלין מהם לידים. שכן אין עיקר תפקידם להכיל מים בתוכם, לפי שרובם אינם ראויים לכך.

למעלה התבררו דיני נטילת ידים. ובענין זה איבעיא להו [נשאלה להם] לחכמים: מהו הדין, האם מותר לאכול פת במפה (פיסת בד, כמטילת) הנתונה על ידו, ובלי ליטול ידיים? וצדדי השאלה: מי חיישינן דלמא נגע [האם חוששים אנו שמא יגע] בידי בפת, אף שנתונה עתה מפה עליהן. ולכך הריהו צריך נטילת ידים, אף באופן זה. או שמא לא חוששים לדבר זה, ודי בנתינת המפה על ידיו? ומציעים: תא שמע [בוא ושמע] פתרון לבעיה זו ממה ששינוי: וכשנתנו לו לר' צדוק בחג הסוכות, אוכל ששיעורו הוא פחות מכפיצה — היה נוטלו במפה שעל ידיו, והיה אוכלו חוץ לסוכה (שלדעתו אין אדם חייב בחג הסוכות באכילת אוכל בשיעור כזה דווקא בסוכה), ואין הוא מברך אחריו ברכת המזון, שאין זו אכילה שיש בה מגופת חבית, כפישה, שק, קופה, ביצה ראה בהשלמות.

אכן עפר וטיט ששינו את מראה המים, ונעשו עכורים — אין המים נפסלים בכך לנטילה, כמבואר בזבחים (כב, א). והציעו המפרשים טעם לדבר: שכן הוא דרכם של המים הנמצאים במקומם הטבעי, שהריהם מעורבים בעפר וטיט (גרי"ז). ועוד: משום שאם יהיו המים המעורבים בטיט ובעפר, ובלא שינוי אותם, הרי ישובו להיות צלולים. שכן דרכם של העפר והטיט שהריהם שוקעים אל תחתית הכלי. ולכך אין זה נחשב כשינוי מראה הפוסל, שכן זהו שינוי לזמן בלבד (פמי"ג, והובאו שני הטעמים במשני"ב).

ועוד בדיני הכלי הראוי לנטילת ידים, אמר רבא: מגופת (מכסה) חבית שעמד אדם ותקנה (התקין אותה) שתשמש לנטילת ידים. שחקק בתוכה, כדי שתוכל המגופה לשמש כבית קיבול לרביעית מים — נוטלין ממנה לידים, אף שמעיקרה לא נועדה המגופה לשם כך. ותניא נמי הכי [שנויה ברייתא האומרת גם כן כן]: מגופת חבית שתקנה — נוטלין ממנה לידים. וכיצד בדבר חמת וכפישה שהן נאדות של עור שתקנן שימשו לנטילת ידים — נוטלין מהם לידים. שמעיקרם נועדו לשמש ככלים לנוזלים. ואולם שק וקופה, אף על פי שמקבלים, כלומר, שהם יכולים להכיל בתוכם מים — אין נוטלין מהם לידים. שכן אין עיקר תפקידם להכיל מים בתוכם, לפי שרובם אינם ראויים לכך.

למעלה התבררו דיני נטילת ידים. ובענין זה איבעיא להו [נשאלה להם] לחכמים: מהו הדין, האם מותר לאכול פת במפה (פיסת בד, כמטילת) הנתונה על ידו, ובלי ליטול ידיים? וצדדי השאלה: מי חיישינן דלמא נגע [האם חוששים אנו שמא יגע] בידי בפת, אף שנתונה עתה מפה עליהן. ולכך הריהו צריך נטילת ידים, אף באופן זה. או שמא לא חוששים לדבר זה, ודי בנתינת המפה על ידיו? ומציעים: תא שמע [בוא ושמע] פתרון לבעיה זו ממה ששינוי: וכשנתנו לו לר' צדוק בחג הסוכות, אוכל ששיעורו הוא פחות מכפיצה — היה נוטלו במפה שעל ידיו, והיה אוכלו חוץ לסוכה (שלדעתו אין אדם חייב בחג הסוכות באכילת אוכל בשיעור כזה דווקא בסוכה), ואין הוא מברך אחריו ברכת המזון, שאין זו אכילה שיש בה מגופת חבית, כפישה, שק, קופה, ביצה ראה בהשלמות.

ועוד בדיני הכלי הראוי לנטילת ידים, אמר רבא: מגופת (מכסה) חבית שעמד אדם ותקנה (התקין אותה) שתשמש לנטילת ידים. שחקק בתוכה, כדי שתוכל המגופה לשמש כבית קיבול לרביעית מים — נוטלין ממנה לידים, אף שמעיקרה לא נועדה המגופה לשם כך. ותניא נמי הכי [שנויה ברייתא האומרת גם כן כן]: מגופת חבית שתקנה — נוטלין ממנה לידים. וכיצד בדבר חמת וכפישה שהן נאדות של עור שתקנן שימשו לנטילת ידים — נוטלין מהם לידים. שמעיקרם נועדו לשמש ככלים לנוזלים. ואולם שק וקופה, אף על פי שמקבלים, כלומר, שהם יכולים להכיל בתוכם מים — אין נוטלין מהם לידים. שכן אין עיקר תפקידם להכיל מים בתוכם, לפי שרובם אינם ראויים לכך.

למעלה התבררו דיני נטילת ידים. ובענין זה איבעיא להו [נשאלה להם] לחכמים: מהו הדין, האם מותר לאכול פת במפה (פיסת בד, כמטילת) הנתונה על ידו, ובלי ליטול ידיים? וצדדי השאלה: מי חיישינן דלמא נגע [האם חוששים אנו שמא יגע] בידי בפת, אף שנתונה עתה מפה עליהן. ולכך הריהו צריך נטילת ידים, אף באופן זה. או שמא לא חוששים לדבר זה, ודי בנתינת המפה על ידיו? ומציעים: תא שמע [בוא ושמע] פתרון לבעיה זו ממה ששינוי: וכשנתנו לו לר' צדוק בחג הסוכות, אוכל ששיעורו הוא פחות מכפיצה — היה נוטלו במפה שעל ידיו, והיה אוכלו חוץ לסוכה (שלדעתו אין אדם חייב בחג הסוכות באכילת אוכל בשיעור כזה דווקא בסוכה), ואין הוא מברך אחריו ברכת המזון, שאין זו אכילה שיש בה מגופת חבית, כפישה, שק, קופה, ביצה ראה בהשלמות.

ועוד בדיני הכלי הראוי לנטילת ידים, אמר רבא: מגופת (מכסה) חבית שעמד אדם ותקנה (התקין אותה) שתשמש לנטילת ידים. שחקק בתוכה, כדי שתוכל המגופה לשמש כבית קיבול לרביעית מים — נוטלין ממנה לידים, אף שמעיקרה לא נועדה המגופה לשם כך. ותניא נמי הכי [שנויה ברייתא האומרת גם כן כן]: מגופת חבית שתקנה — נוטלין ממנה לידים. וכיצד בדבר חמת וכפישה שהן נאדות של עור שתקנן שימשו לנטילת ידים — נוטלין מהם לידים. שמעיקרם נועדו לשמש ככלים לנוזלים. ואולם שק וקופה, אף על פי שמקבלים, כלומר, שהם יכולים להכיל בתוכם מים — אין נוטלין מהם לידים. שכן אין עיקר תפקידם להכיל מים בתוכם, לפי שרובם אינם ראויים לכך.

למעלה התבררו דיני נטילת ידים. ובענין זה איבעיא להו [נשאלה להם] לחכמים: מהו הדין, האם מותר לאכול פת במפה (פיסת בד, כמטילת) הנתונה על ידו, ובלי ליטול ידיים? וצדדי השאלה: מי חיישינן דלמא נגע [האם חוששים אנו שמא יגע] בידי בפת, אף שנתונה עתה מפה עליהן. ולכך הריהו צריך נטילת ידים, אף באופן זה. או שמא לא חוששים לדבר זה, ודי בנתינת המפה על ידיו? ומציעים: תא שמע [בוא ושמע] פתרון לבעיה זו ממה ששינוי: וכשנתנו לו לר' צדוק בחג הסוכות, אוכל ששיעורו הוא פחות מכפיצה — היה נוטלו במפה שעל ידיו, והיה אוכלו חוץ לסוכה (שלדעתו אין אדם חייב בחג הסוכות באכילת אוכל בשיעור כזה דווקא בסוכה), ואין הוא מברך אחריו ברכת המזון, שאין זו אכילה שיש בה מגופת חבית, כפישה, שק, קופה, ביצה ראה בהשלמות.

ועוד בדיני הכלי הראוי לנטילת ידים, אמר רבא: מגופת (מכסה) חבית שעמד אדם ותקנה (התקין אותה) שתשמש לנטילת ידים. שחקק בתוכה, כדי שתוכל המגופה לשמש כבית קיבול לרביעית מים — נוטלין ממנה לידים, אף שמעיקרה לא נועדה המגופה לשם כך. ותניא נמי הכי [שנויה ברייתא האומרת גם כן כן]: מגופת חבית שתקנה — נוטלין ממנה לידים. וכיצד בדבר חמת וכפישה שהן נאדות של עור שתקנן שימשו לנטילת ידים — נוטלין מהם לידים. שמעיקרם נועדו לשמש ככלים לנוזלים. ואולם שק וקופה, אף על פי שמקבלים, כלומר, שהם יכולים להכיל בתוכם מים — אין נוטלין מהם לידים. שכן אין עיקר תפקידם להכיל מים בתוכם, לפי שרובם אינם ראויים לכך.

ועוד בדיני הכלי הראוי לנטילת ידים, אמר רבא: מגופת (מכסה) חבית שעמד אדם ותקנה (התקין אותה) שתשמש לנטילת ידים. שחקק בתוכה, כדי שתוכל המגופה לשמש כבית קיבול לרביעית מים — נוטלין ממנה לידים, אף שמעיקרה לא נועדה המגופה לשם כך. ותניא נמי הכי [שנויה ברייתא האומרת גם כן כן]: מגופת חבית שתקנה — נוטלין ממנה לידים. וכיצד בדבר חמת וכפישה שהן נאדות של עור שתקנן שימשו לנטילת ידים — נוטלין מהם לידים. שמעיקרם נועדו לשמש ככלים לנוזלים. ואולם שק וקופה, אף על פי שמקבלים, כלומר, שהם יכולים להכיל בתוכם מים — אין נוטלין מהם לידים. שכן אין עיקר תפקידם להכיל מים בתוכם, לפי שרובם אינם ראויים לכך.

מסורת הש"ס
א. משנה ידים פי"א מ"א.
ב. תוספתא ידים פי"א, א. ילקיש תורה תקט.
ג. תוספתא ידים פי"א, ו.
ד. יומא עט, א. סוכה כז, ב, כז, א.

גרסות

מחזיק אף על גב דלית ביה לא קשיא הא לחד הא לתרי דתניא מי רביעית נוטלין לידים לאחד ואפילו לשנים בכת"י: מחזיק רביעית נוטלין ממנו לידים לאחד ואפי' לשנים הא בחרתי.
דתניא מי יש בכת"י: דתנן מי רביעית נוטלין בכת"י: רביעית נוטלין ממנו.
רב ששת בכת"י: רב אשי.
נוטלין לידים לאחד בכת"י: נוטלין ממנו לידים לאחד.
רב יעקב יש בכת"י: רב יוסף.
אחזותא אמר ליה אין אשיעורא בכת"י: קפדיתו אחזותא א"ל אין קפדיתו אשיעורא ויש בכת"י: אמנא קפדיתו א"ל אין אחזותא קפדיתו א"ל אין אשיעורא קפדיתו.
משום דקאתו בכת"י: דקאתו רב אשי בכת"י: רבי אבא ויש בכת"י: רבא וכן.
תניא נמי הכי מגופת חבית שתקנה נוטלין ממנה לידים בכת"י: חסרות מלים אלה.
חמת וכפישה יש בכת"י: חבית וכפישה.
שק וקופה בכת"י: הסל והקופה.
חיישינן דלמא בכת"י: גזרינן דלמא.
נוטלו במפה ואוכלו חוץ לסוכה ואין מברך אחריו בכת"י: נטלו במפה ואכלו חוץ לסוכה ולא בירך אחריו.
מאי לאו הא כביצה בעי נטילת ידים דלמא הא כביצה בעי סוכה בכת"י: הא כביצה בעי נטילה לא בעי סוכה.
תא שמא דשמואל יש בכת"י: ת"ש דאבוה.

לשון

חמת
החמת הריהי כלי העשוי מעור והמשמש לקיבול לנוזלים (נוד). משום היותו עשוי מעור הוא היה ניתן לנשיאה קלה על גבו של נושא החמת. כרגיל היתה נעשית מעור הרגלים של בהמה שהופשט בוהירות ולאחר מכן היו תופרים את החורים שהיו במקומן של הרגלים. השתמשו בחמת לנטילת המים ממושכת של הנוזלים שבתוכו, ולשתיה נוחה ממנו.

מגופת חבית, כפישה, שק, קופה, ביצה ראה בהשלמות.

אישים
ר' צדוק ראה בהשלמות.

העולם
נהר פקוד, הוצל ראה בהשלמות.

מפנה
מקור המלה הוא בלטינית mappa משמעה: מפתית בד שמשמשים בו לניקוי ולכסוי, או כסימן ודגל.

החיים
מגופת חבית, כפישה, שק, קופה, ביצה ראה בהשלמות.

אישים
ר' צדוק ראה בהשלמות.

העולם
נהר פקוד, הוצל ראה בהשלמות.

מפנה
מקור המלה הוא בלטינית mappa משמעה: מפתית בד שמשמשים בו לניקוי ולכסוי, או כסימן ודגל.

החיים
מגופת חבית, כפישה, שק, קופה, ביצה ראה בהשלמות.

אישים
ר' צדוק ראה בהשלמות.

העולם
נהר פקוד, הוצל ראה בהשלמות.

מפנה
מקור המלה הוא בלטינית mappa משמעה: מפתית בד שמשמשים בו לניקוי ולכסוי, או כסימן ודגל.

החיים
מגופת חבית, כפישה, שק, קופה, ביצה ראה בהשלמות.

